

достатніми знаннями вікових, індивідуальних особливостей, функціональних порушень організму дитини, деколи здійснюють виховання наосліп, хаотично, інтуїтивно. Усе це, зазвичай, не приносить позитивних результатів. Саме тому виникла необхідність створення у ЗДО «Сімейного клубу», основна мета якого – не лише підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків з питань дитячо-батьківських взаємин та особливостей розвитку дітей із вадами, але й інформування батьків про особливості інклюзивного навчання, цілі, завдання та переваги інклюзії для всіх учасників освітнього процесу. Звичайно, у дітей толерантність формується швидше, якщо їхні батьки є союзниками. Вітчизняними та зарубіжними науковцями обґрунтовано доведено практикою роботи закладу корисність інтегрованого навчання не лише для дітей із порушеннями розвитку, а й для дітей із нормативним рівнем розвитку, оскільки це сприяє розвитку в них емпатії, уможливує об'єктивну самооцінку, формує реалістичний світогляд.

Дослідження А. Колупаєвої переконують, що само по собі спільне навчання здорових дітей і дітей «особливих» не розв'язує всіх проблем їхньої взаємодії – без відповідної педагогічної роботи сфера дитячих стосунків може залишатися деформованою, неповноцінною [3, с 209]. Тому важливим в роботі є здатність до регулювання взаємин між дітьми. Успішність вирішення даного завдання багато в чому залежить від характеру спілкування та психологічної схильності дітей до міжособистісних контактів. При цьому

потрібно враховувати особливості розвитку дітей з психофізичними порушеннями.

Працюючи над створенням толерантного середовища в закладі дошкільної освіти, ми повинні бути готовими до того, що всі люди різні: не кращі чи гірші, а просто різні, вчитися сприймати людей такими, якими вони є, не намагатися змінити в них те, що нам не подобається, цінувати в кожній людині особистість, поважати її думки, почуття, переживання, незалежно від того, чи збігаються вони з нашими, зберігати своє обличчя, знайти себе і за будь-яких обставин залишатися самим собою.

Використані джерела

1. Альохіна С. Інклюзивна освіта в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: резюме аналітичного звіту за результатами комплексного дослідження. Київ: Європейська дослідницька асоціація, 2011.
2. Єжова Т. Є. Організаційно-педагогічні умови створення толерантного освітнього середовища інклюзивної школи. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2012. №9. С. 66-75.
3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: Самміт-книга. 2003. С. 272.
4. Риєрдон Б.Е. Толерантність – дорога к миру / Б. Э. Риєрдон. – М. : Бонфи, 1996. – 304 с.
5. Храмова В. Поважатиму. // Психолог дошкілля. 2021.- №7-8-с.-20-25.

Ніна КРИВОШЕЙ,
заступник директора з навчально-виховної роботи
КЗ загальної середньої освіти «Ліцей №15 імені Олександра Співачука
Хмельницької міської ради»

Організація уроку в інклюзивному класі

Процес інклюзивного навчання виконує основні освітні функції: дидактичну, виховну, розвивальну, соціалізуючу, корекційну, які забезпечує мультидисциплінарна команда професійних фахівців: учителі, асистент учителя, соціальний педагог, психолог, дефектолог, адміністрація навчального закладу, батьки.

При організації уроку в інклюзивному класі слід дотримуватися організаційних, дидактичних, психологічних, етичних і санітарно-гігієнічних вимог, які тісно переплітаються і доповнюють одна одну.

Кожен урок виконує основні завдання інклюзивної освіти: навчальні, виховні, розвивальні, корекційні і соціалізуючі. Дидактична мета уроку передбачає: виконання цільових дидактичних завдань; наповнення уроку змістом, який визначений навчальною програмою та індивідуальними особливостями учнів інклюзивного класу; вибору оптимальних методів навчання та форм організації навчальної діяльності. Виховна мета уроку полягає у формуванні потреби оволодіння знаннями; розвиток свідомого

ставлення до процесу навчання; формування моральних, естетичних, екологічних, патріотичних та інших цінностей; розвиток особистісних якостей: відповідальності, охайності, зосередженості, працездатності та інших. Розвивальна мета уроку спрямовується на розвиток здібностей учня з кожного навчального предмета, який визначений навчальною програмою. Корекційна мета передбачає: розвиток збережених функцій і опора на них; виправлення наявних вторинних недоліків, які викликані первинною вадою. Соціалізуюча мета уроку вимагає формування в учнів соціального досвіду спілкування з однолітками; наслідування позитивних соціальних ролей у суспільстві.

Процес навчання молодших школярів з різними освітніми потребами має такі особливості:

- простий виклад матеріалу;
- повторюваність;
- поглиблений індивідуальний і диференційований підходи;
- предметно-наочний і практичний характер;

- опора на розвиненіші здібності й подолання загальної недостатності та вад інтелектуальної сфери;

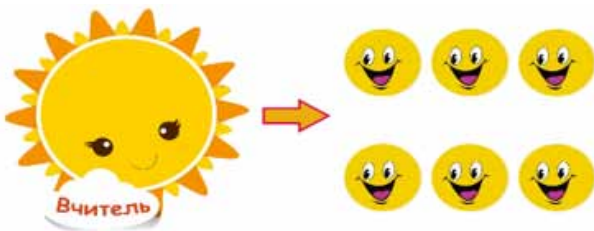
- спеціальна організація навчальної діяльності, зокрема розвиток стимулів до навчання та пізнавальних інтересів, керівна роль учителя, що виявляється в сукупності форм (педагог дає знання, організовує спостереження, інструктує, перевіряє, оцінює).

В інклюзивній загальноосвітній школі використовується та ж структура і типи уроків, які визначені загальною дидактикою, але з урахуванням особливостей учнів.

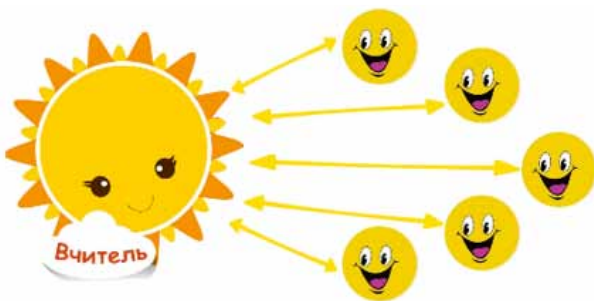
Організація навчальної діяльності молодших школярів відповідає проведенню уроків у малокомплектних школах, де вчитель по черзі проводить спільну діяльність з різними групами дітей в класі. Водночас учитель повинен визначити пріоритетні підходи до навчання молодших школярів, аби створити оптимальні умови для успішного задоволення індивідуальних освітніх потреб усіх учнів, розвивати їх творчі здібності й розумовий потенціал.

Загальноприйнятими підходами до організації уроку в інклюзивному класі є:

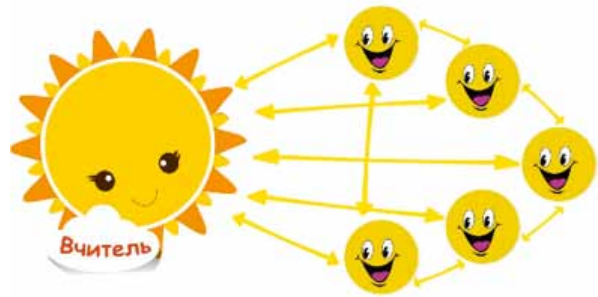
- пасивний підхід – це така форма взаємодії учнів і вчителя, за якої вчитель є основною діючою фігурою уроку, передає інформацію, а учні виступають у ролі пасивних слухачів.

- активний підхід – учитель та учні взаємодіють один з одним під час уроку; учні – не пасивні слухачі, а активні учасники уроку. Вони знаходяться в постійному взаємозв'язку. Учень відповідає на запитання вчителя, розповідає. Учитель має можливість співпрацювати з кожним учнем окремо. Якщо в пасивному уроці основною діючою фігурою був учитель, то тут вчитель і учні – на рівних правах.

- інтерактивний підхід – це спеціальна форма організації навчальної та комунікативної діяльності, в якій учні включаються в процес навчання, мають можливість розуміти і рефлексувати стосовно того, що вони знають і думають. Відбувається спілкування всіх членів класу. Місце вчителя в інтерактивних уроках найчастіше зводиться на досягнення цілей уроку. Він же розробляє план уроку (здебільшого, це сукупність інтерактивних вправ і завдань, під час роботи над якими учень вивчає матеріал).

Урок в інклюзивному класі вимагає інтерактивної форми взаємодії вчителя та учнів, оскільки під час спілкування в парах, групах, між групами в учнів формуються знання, зокрема і власна думка з тієї чи іншої події, явища, активна життєва позиція, творчі здібності; розвивається мова, почуття відповідальності за спільну справу, систематизуються, аналізуються, конкретизуються і коригуються уявлення, поняття; встановлюються логічні зв'язки, що сприяють розумінню закономірностей і світоглядних ідей. Інтерактивні форми навчання орієнтуються на сучасні технології навчання. Основою діяльності вчителя в умовах інтерактивного навчання є особистісно орієнтований підхід.

Перевіреними і доведеними підходами до навчання в інклюзивному класі є традиційне інтенсивне навчання; кооперативне навчання та формування когнітивних стратегій.

Для успішної організації освітнього процесу в інклюзивному закладі має бути створений доступний освітній простір для дітей з ООП.

Універсальний дизайн в освіті — це підхід, що забезпечує філософську основу для розробки широкого спектра навчальних продуктів та довкілля з урахуванням потреб учнів. Це стосується усіх аспектів навчання: програми, навчального плану, оцінювання знань, викладання, шкільного дизайну, бібліотеки, спортивних майданчиків, інструкцій тощо.

Принципи універсального дизайну в освіті:

- рівність і доступність середовища;

(архітектурно доступне та безпечне шкільне середовище, навчальні матеріали підготовлені таким чином, що можуть бути використані учнями та вихованцями з різними функціональними порушеннями, вебсайти навчальних закладів розроблені так, що інформація на них доступна для осіб з різними порушеннями)

- гнучкість використання;

(шкільний навчальний процес відповідає широкому спектру індивідуальних можливостей учнів; забезпечує гнучку методику навчання, викладання та представлення матеріалу, доступні та гнучкі навчальні плани й програми)

- простота використання;

– (навчальні матеріали прості й чіткі у використанні, незалежно від навичок та досвіду учнів, лабораторне обладнання та обладнання в майстернях із чіткими і зрозумілими кнопками управління)

- доступність інформації;

(сприйняття інформації незалежно від можливостей користувачів: урахування різного впливу шкільного середовища на «сенсорний досвід» дитини; використання кольору, світла, звуків, текстури; легкий доступ до інформаційно-комунікативних технологій)

- терпимість до помилок;

(звести до мінімуму небезпеку для життя, можливість виникнення ризиків та негативних наслідків у разі випадко-

вих або непередбачуваних дій користувачів, учні повинні мати вдосталь часу, щоб надати відповідь на запитання, використання навчального програмного забезпечення, яке має вказівки/застереження, коли учень, робить неправильний вибір)

– малі фізичні зусилля;

(дизайн бути розрахований на незначні фізичні зусилля, що їх має докласти користувач. Двері, які легко відчинити учням, застосування ергономічних вимог до меблів)

– наявність необхідного розміру, місця простору;

(наявність необхідного простору при підході, під'їзді та різноманітних маніпуляціях, доступні навчальні місця для учнів, вихованців, у тому числі з прилеглим простором для асистентів учителів, меблі, фурнітура та обладнання, що підтримують широкий спектр навчання та навчальних методик, можливість регулювання освітлення приміщення для різноманітних потреб учнів у навчанні).

Кожна школа за своєю філософією повинна бути інклюзивною. Це означає готовність у будь-який час прийняти кожну дитину, прагнучи створити максимально сприятливе середовище для її розвитку.

Використані джерела

1. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: від основ до практики: Монографія / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. — К.: ТОВ «Атопол», 2016. — 152 с

2. Колупаєва А. Універсальний дизайн у підготовці та навчанні: підходи, визначення та використання / А. Колупаєва, Л. Наконечна // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2017. — 82с.

3. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В.; за ред. А. А. Колупаєвої. — К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. — 335 с. — (Серія «Інклюзивна освіта»).

4. Литовченко С. В. Специфіка роботи асистента вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним навчанням / С. В. Литовченко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. — 2013. — Вип. 4(1). — С. 252–260

5. Колупаєва А. А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, Е. А. Данілавічюте, С. В. Литовченко. — К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. — 197 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

6. Таранченко О. М. Передумови для забезпечення успішної інклюзії. Педагоги як провідники змін. Процес, кінцеві результати. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання / О. М. Таранченко // Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А. А.]. — К.: А.С.К., 2012. — 308 с.

Зоя ПАСІЧНИК,
*заступник директора з навчально-виховної роботи,
«вчитель-методист» гімназії №6 Шепетівської міської ради*

Управлінська діяльність щодо організації роботи команд психолого-педагогічного супроводу

Визначальним у забезпеченні інклюзивної освіти є поняття додаткової підтримки або додаткових ресурсів, які можуть охоплювати людські, матеріальні або фінансові ресурси. Одна з важливих умов впровадження інклюзивного навчання у закладі освіти – організація професійної співпраці команди психолого-педагогічного супроводу, результатом якого має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку всіх учнів, зокрема й учнів з особливими освітніми потребами.

Порядок організації та діяльність команди психолого-педагогічного супроводу дітей із ООП, які навчаються в закладах загальної середньої освіти в умовах інклюзивного навчання, регламентовані нормативно-правовими актами:

• Постановою КМУ від 15.09.2021 №957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (із змінами внесеними згідно з Постановами від 26.04.2022 №483, від 30.08.2022);

• наказом МОН від 08.06.2018 №609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».

Цими документами визначено організаційні засади інклюзивного навчання учнів, основні принципи, завдання та функції Команди. Згідно з ними, кожний учасник має поважати індивідуальні особливості дітей із ООП, не допускати дискримінації, забезпечувати конфіденційність і формувати дружнє та неупереджене ставлення до них.

Команда психолого-педагогічного супроводу формується для учнів:

- які мають особливі освітні потреби та навчаються на інклюзивному навчанні;
- першого рівня підтримки, які навчаються в звичайних класах;
- які мають ООП і навчаються на педагогічному патронажі.